

Samenwerken vanuit de kracht van vrijwillige inzet

Eindrapport verkenning coalitie duurzame vrijwillige inzet

Concept, december 2024

Vereniging
Nederlandse
Organisaties
Vrijwilligerswerk

Fonds
1818

oranje
fonds

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Ministerie van Defensie

Samenvatting in 5 kernpunten

In Nederland zetten 7,5 miljoen vrijwilligers zich dagelijks in voor een sterke en sociaal weerbare samenleving (bron: vrijwilligerswerk.nl). Vrijwilligers spelen een belangrijke rol en zorgen voor sociale verbinding, op het platteland, dorpen en in de steden. In 2023 gaf 49% van de Nederlandse bevolking van 15 jaar of ouder aan zich in de afgelopen 12 maanden te hebben ingezet als vrijwilliger voor een vereniging of organisatie. Meer dan 65% van de burgers deed incidenteel vrijwilligers werk (bron: CBS, 2024). Vrijwillige inzet is daarmee een belangrijk fundament en ruggengraat van de Nederlandse samenleving. Zonder deze inzet zou het land grotendeels stilvallen. Wij voelen met elkaar de urgentie om de kracht van vrijwillige inzet te vergroten omdat het bijdraagt aan een veerkrachtige samenleving en kan bijdragen aan het oplossen van, in de samenleving gevoelde, "onderliggende zorgen die bovendien raken aan de verbinding tussen mensen onderling en het vertrouwen in de overheid" (Bron: Troonrede 2024).

De **coalitie duurzame vrijwillige inzet** is een unieke samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, fondsen en overheid dat is gericht op het versterken van de kracht van vrijwillige inzet. De coalitie is van toegevoegde waarde op andere samenwerkingsverbanden en initiatieven rond vrijwillige inzet, juist door deze unieke samenstelling. Vanuit deze coalitie zetten we gerichte stappen om de kracht van vrijwillige inzet voor Nederland te vergroten. In de samenwerking onderzoeken en leren wij daarbij hoe wij elkaar als maatschappelijke organisaties, fondsen en overheid beter kunnen benutten.

In het najaar van 2024 hebben we gezamenlijke beelden ontwikkeld over hoe wij onze concrete ambities samen willen gaan realiseren. De intentie is om komend voorjaar concrete stappen te gaan zetten, mits dat op instemming kan rekenen vanuit onze organisaties en achterbannen. Dit eindrapport laat zien wat we in de coalitie willen gaan doen en hoe dat gaat werken.

1. **We geloven in de kracht van duurzame vrijwillige inzet.** Doel van de coalitie is om vanuit een gezamenlijke visie op de kracht van duurzame vrijwillige inzet te werken aan de toekomstbestendigheid hiervan. We focussen ons in deze fase op het brede speelveld van sociaal-maatschappelijke vrijwillige inzet. Sociaal-maatschappelijke vrijwillige inzet kenmerkt zich door onderlinge verbondenheid. We verstaan er alles onder wat te maken heeft met intrinsiek gemotiveerde (georganiseerde) vrijwillige inzet gericht op ontmoeten, ontplooiën en ondersteunen.¹
2. **Wij – maatschappelijke organisaties, fondsen en overheid – bundelen onze krachten.** Toegevoegde waarde van de coalitie ten opzichte van andere samenwerkingsverbanden rond vrijwillige inzet, is de gezamenlijke inzet van maatschappelijke organisaties, fondsen én overheid om concrete ambities te realiseren. Dit maakt de coalitie uniek. Er is nog geen andere plek waar wordt gewerkt in en aan de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, fondsen en overheid op het gebied van vrijwillige inzet. Wij brengen onze ervaringen en kennis samen om te leren hoe we elkaar en ieders rol en positie beter kunnen benutten.
3. **We zetten gezamenlijke stappen richting duurzame vrijwillige inzet.** We werken aan een sterk fundament voor duurzame vrijwillige inzet met concrete projecten die zowel landelijk als lokaal van meerwaarde zijn. Vertrekpunt voor ons handelen is een gezamenlijke visie op duurzame vrijwillige inzet.

¹ Naar de definitie van vrijwillige inzet van Verwey-Jonker Instituut et al. Kernboodschap en position paper Sociale Basis, 2023.

4. **Wij werken hiervoor aan concrete ambities.** We starten met een aantal afgebakende en concrete projecten die bijdragen aan de realisatie van onze ambities die we de komende jaren met elkaar willen realiseren. Van daaruit stemmen we onze ambities steeds af op de ontwikkelingen en de actualiteit. We doen alleen datgene waarbij initiatief vanuit de coalitie van meerwaarde is. De eerste ambities waar we mee starten zijn:
- Vernieuwen van de vormen van vrijwillige inzet en bijdragen aan duurzame borging hiervan door kennis te bundelen en te delen en eigen experimenten te initiëren.
 - Vergroten van de bewustwording over het belang van vrijwillige inzet en activeren van mensen en organisaties in de samenleving
 - Leren van en met elkaar over hoe maatschappelijke organisaties, fondsen en overheid elkaar kunnen versterken in het realiseren van gezamenlijke ambities
5. **We gaan uit vanuit ieders inbreng en organiseren ons zo effectief als mogelijk.** We werken met een kernteam waarin de maatschappelijke organisaties, fondsen en overheid vertegenwoordigd zijn. De coalitie met alle partners bewaakt de koers en legt verbindingen om de ontwikkelingen in het veld en het leren van elkaar te stimuleren. Projecten en activiteiten die bijdragen aan de realisatie van onze ambities worden door projectgroepen uitgevoerd. Op dit niveau bekijken we steeds per projectgroep welke partners nodig zijn die kennis, tijd en/of middelen kunnen bijdragen om het project of activiteit te realiseren. Hiervoor benaderen we ook andere relevante partners. We realiseren onze activiteiten vanuit inzet van gesloten beurzen en waar kan en past met co-financiering vanuit overheden, fondsen en bedrijfsleven. Dit is noodzakelijk voor de maatschappelijke organisaties uit de coalitie, als zij voor hun bijdrage aan de projecten en activiteiten afhankelijk zijn van financiering.

Leeswijzer

In dit rapport lees je de uitkomsten van de verkenning naar de eerstvolgende stappen van de coalitie duurzame vrijwillige inzet. In de verkenning hebben de coalitiepartners vorm en inhoud gegeven aan de vier elementen die belangrijk zijn voor duurzame samenwerking. Hiervoor is gebruik gemaakt van het Netwerkmodel (Willems, Kaats en Linck, 2018). Dit model is behulpzaam bij het beantwoorden van de vragen wat doen we met elkaar, wat verbindt ons, wie doen er mee en welke inrichting van de coalitie ondersteunt onze samenwerking?

De verkenning is uitgevoerd in opdracht van de betrokken maatschappelijke organisaties, fondsen, VNG en ministeries, onder begeleiding van Barbara Geurtsen en Sophie van der Spek (Common Eye). De aanpak is toegelicht in de bijlage.

Inhoud	blz.
1. Meerwaarde van deze coalitie	4
2. Ambities van de samenwerking	6
3. Fundament van de samenwerking	8
4. Tijdspad eerstvolgende stappen	12

Bijlagen	15
a. Aanpak en verantwoording	
b. Toelichting op de ambities ter verdere uitwerking in de projectgroepen	
c. Deelnemers brede coalitie en kerngroep	

De gezamenlijke visie is als zelfstandig document toegevoegd in een aparte bijlage.

1. Meerwaarde van deze coalitie

Aanleiding

In Nederland zetten 7,5 miljoen vrijwilligers zich dagelijks in voor een sterke en sociaal weerbare samenleving (bron: vrijwilligerswerk.nl). Vrijwilligers spelen een belangrijke rol en zorgen voor sociale verbinding, op het platteland, dorpen en in de steden. In 2023 gaf 49% van de Nederlandse bevolking van 15 jaar of ouder aan zich in de afgelopen 12 maanden te hebben ingezet als vrijwilliger voor een vereniging of organisatie. Meer dan 65% van de burgers deed incidenteel vrijwilligers werk (bron: CBS, 2024). Vanuit het ministerie van VWS wordt vrijwillige inzet gezien als essentieel belang voor een sterke sociale basis in onze samenleving (Kamerbrief, 28 november jl.). Vrijwillige inzet is daarmee een belangrijk fundament en ruggengraat van de Nederlandse samenleving. Zonder deze inzet zou het land grotendeels stilvallen.

Wij voelen met elkaar de urgentie om de kracht van vrijwillige inzet te versterken en te verduurzamen. De kracht van vrijwillige inzet voegt ook waarde toe aan het oplossen van de in de samenleving gevoelde "onderliggende zorgen die bovendien raken aan de verbinding tussen mensen onderling en het vertrouwen in de overheid" (Bron: Troonrede 2024). Om de waarde van vrijwillige inzet als duurzaam fundament in de samenleving te borgen, zien wij dat een bevlogen, maar ook pragmatische samenwerking met realiteitszin nodig is tussen overheden, maatschappelijke organisaties, fondsen, bedrijfsleven en burgers.

Najaar 2023 is daarom een energieke en ambitieuze samenwerking gestart. Het is een uniek gezelschap, bestaande uit zowel landelijke organisaties gericht op vrijwillige inzet, fondsen en vier ministeries. De partners vinden elkaar in een gezamenlijke visie over de kracht van duurzame vrijwillige inzet. De partners investeren tijd om gezamenlijk te kunnen reflecteren op wat er nodig is voor duurzame vrijwillige inzet. De energie in de groep is hoog. Dit is een groep waar je bij wil horen, voelt men.

"Vrijwillige inzet is goud waard, laten we dat verzilveren met elkaar"

"Ik ken geen andere tafel in Nederland waar we met elkaar aan tafel zitten"

"In deze coalitie kunnen we de basis leggen voor hoe we in partnerschap met ministeries, fondsen en maatschappelijke organisaties samen kunnen werken"

De coalitie

De coalitie duurzame vrijwillige inzet is uniek als enige samenwerkingsverband rond vrijwillige inzet met een vertegenwoordiging van de perspectieven van inwoners en vrijwilligers, maatschappelijke organisaties, fondsen, lokale overheden en Rijksoverheid. Deze coalitie onderscheidt zich van andere samenwerkingen door de concrete ambities om met elkaar verder te komen in de samenwerking tussen overheden, fondsen en maatschappelijke organisaties. Dit voegt deze coalitie toe ten opzichte van andere samenwerkingsverbanden rond vrijwillige inzet.

We committeren ons om de komende jaren concrete ambities te realiseren om de kracht van duurzame vrijwillige inzet te vergroten. Dat doen we vanuit een gezamenlijk geloof in de kracht van vrijwillige inzet en een visie waarom onze aandacht nodig is om vrijwillige inzet duurzaam en toekomstbestendig te maken.

- **Missie en betekenis – hier gaan we voor:** We gaan voor een vrijwillige inzet met een fris eigentijds imago. Voor een samenleving waarin het gewoon is om naar elkaar om te zien of je in te zetten voor het geheel. We gaan voor een samenleving waarin mensen tijd en ruimte krijgen voor inzet in de samenleving. We gaan voor een nieuw samenspel tussen vrijwilligers en beroepskrachten vanuit een warme grondhouding.
- **Gedeelde waarden – hier staan we voor:** We benadrukken de waarde van vrijwillige inzet die door het Ministerie van VWS is verwoord: *“Vrijwilligersorganisaties en filantropische instellingen zijn van essentieel belang voor de samenleving. Vrijwillige inzet is van belang voor een sterke sociale basis en zorgt er bijvoorbeeld voor dat mensen een plek hebben om te participeren en ergens bij te horen.”* *“Het creëert ruimte voor burgers om een steentje bij te dragen aan de maatschappij. Dit versterkt de banden tussen mensen en gemeenschappen en bevordert de sociale cohesie.”* (Kamerbrief, 28 november jl.)
- **Strategische visie – hier gaan we aan werken:** We werken aan gedeelde ambities vanuit een gezamenlijke visie op het handelen van de coalitie. We werken de komende jaren aan een werkagenda met concrete ambities ten behoeve van een brede maatschappelijke beweging. We werken toe naar vrijwillige inzet dat vanuit inwoners, overheden en werkgevers de waardering, erkenning en ondersteuning krijgt die het verdient, lokaal en landelijk.
- **Unieke kracht – hier blinken we in uit:** We koesteren onze unieke representatie van de verschillende partijen bij elkaar. De kracht zit in onze eigen positie ten behoeve van een gedeeld belang. We inspireren elkaar, delen kennis en weten verbindingen tussen jong en oud, met oog voor zowel ieders eigen verantwoordelijkheid en positie als het gezamenlijke doel.

2. Ambities van de samenwerking

Waar we naartoe werken

Doel van de coalitie is om in gezamenlijkheid toe te werken naar een duurzame en toekomstbestendige kracht van vrijwillige inzet in Nederland. Er is behoefte aan afstemming om in samenhang te werken en verbinding te realiseren tussen wat er allemaal gebeurt rond vrijwillige inzet. Er is ook verlangen naar doén: zaken die het verschil kunnen maken en die we vanuit de coalitie snel op kunnen pakken. In de samenwerking richten we ons dan ook op gezamenlijk doén en leren van hoe we dit met elkaar doen.

De focus van de coalitie in de eerste fase van de samenwerking ligt op sociaal maatschappelijke vrijwillige inzet. Sociaal-maatschappelijke vrijwillige inzet kenmerkt zich door onderlinge verbondenheid. We verstaan er alles onder wat te maken heeft met intrinsiek gemotiveerde (georganiseerde) vrijwillige inzet gericht op ontmoeten, ontplooien en ondersteunen.

Wat we gaan doen

We gaan licht beginnen en uitgroeien de komende jaren. De ambities en bijbehorende projecten en activiteiten stemmen we steeds af op de actualiteit en ontwikkelingen rond vrijwillige inzet. In de eerste fase van de samenwerking zetten we ons in om drie concrete ambities te realiseren.

Voor elke ambitie brengen wij in kaart wat er allemaal al gebeurt en wat er nodig is om de kracht van duurzame vrijwillige inzet in de komende jaren te vergroten. Zo zijn we gericht aan de slag op die thema's en met die vraagstukken waar onze coalitie van toegevoegde waarde kan zijn.

Elke ambitie wordt gedragen door een groep van gecommitteerde coalitiepartners die willen en kunnen bijdragen om de ambitie te realiseren. De ambities werken we uit naar concrete projecten en activiteiten. De partners in de coalitie bepalen zelf aan welk project of ambitie zij een bijdragen willen en kunnen leveren. Daarbij bespreken we ook welke rol de partners in het project willen vervullen.

Zo kan een partner bijdragen aan de strategische kern als kartrekker van een project of kiezen voor een bijdrage vanuit een faciliterende rol (bijvoorbeeld het verbinden van kennis, ervaring, initiatieven of middelen). Het kan dus ook zijn dat partners niet bijdragen aan een specifieke ambitie omdat het doel onvoldoende aansluit bij hun toegevoegde waarde, taak of verantwoordelijkheid op het gebied van vrijwillige inzet. Vanuit de Rijksoverheid kan een bijdrage aan ambities worden verwacht vanuit een faciliterende of adviserende rol binnen deze coalitie.

3. Fundament van de samenwerking

De koers valt of staat met hoe de partners zich aan de coalitie verbonden voelen. De verkenning leerde ons dat de samenwerking alleen werkt als de partners die deel uitmaken van de coalitie zich ook committeren aan een passende manier van werken vanuit de gezamenlijke visie. Deze manier van werken is te vatten in een aantal spelregels:

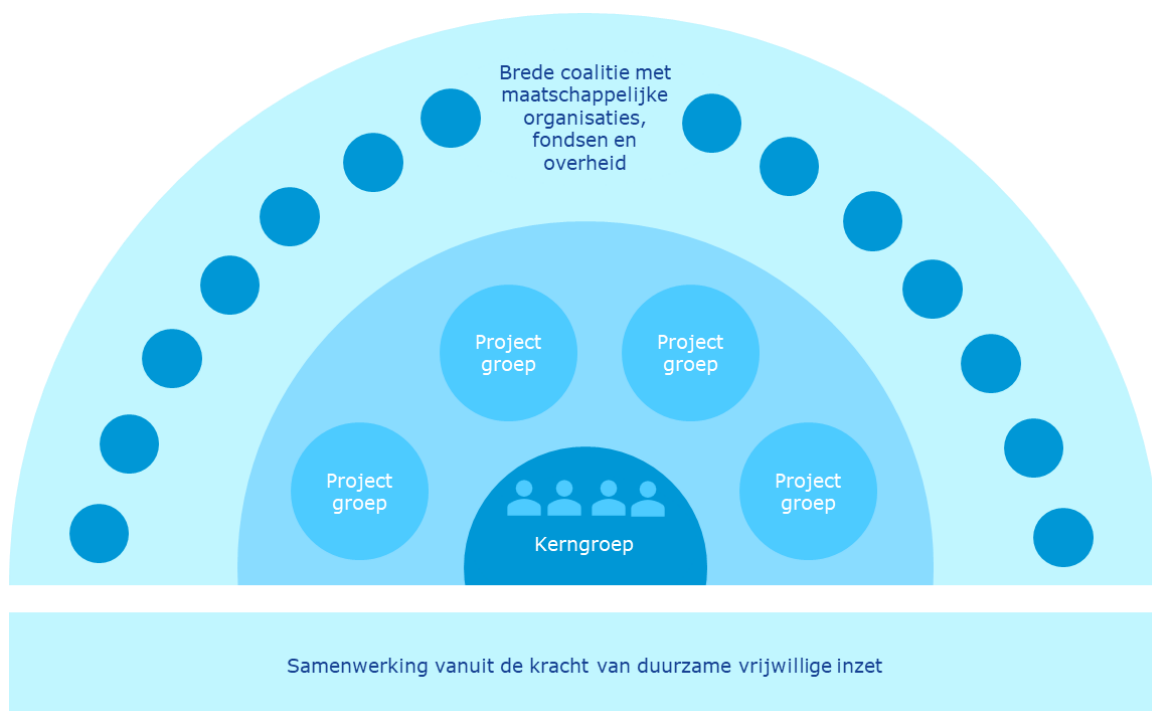
1. We werken in een sfeer van vertrouwen en openheid, gericht op concrete praktijkverbetering van de vrijwillige inzet in Nederland. We erkennen dat elke partij vanuit een andere rol en positie bijdraagt aan de coalitie. We zetten waar nodig en mogelijk onze gezamenlijke communicatiekracht in om onze missie en visie te realiseren. We informeren elkaar over relevante ontwikkelingen en samenwerkingen buiten de coalitie.
2. We zitten aan tafel omdat onze organisatie zich verbonden hebben aan de visie en ambities. Niemand kan voor of over elkaar(s inzet) beslissen. We komen in de coalitie wel tot gezamenlijke voorstellen die ter besluitvorming in ieders achterban worden voorgelegd. We kunnen elkaar buiten de coalitie vinden op zaken die niet passen binnen de scope van de coalitie, bijvoorbeeld acties om de bewustwording van de waarde van vrijwillige inzet te verhogen door beïnvloeden van de politieke agenda.
3. Als je meedoet, doe je mee. We starten met de coalitie van huidige partners. Dat geeft tempo bij het 'op stoom' komen van ons doen. De betrokkenheid van partners is breder. Wat we doen heeft doorwerking voor de partnerorganisaties en vrijwilligers in het land. Wanneer we starten met het uitvoeren van activiteiten dan transformeren we naar een open netwerk. Iedereen die de visie en spelregels omarmt en kan bijdragen aan het realiseren van de doelen van een project, kan meedoen. Insteek is om toe te groeien naar een meer divers en inclusief gezelschap op het niveau van de projecten en de kerngroep.
4. We beseffen ons dat vanuit de Rijksoverheid op dit moment geen (extra) middelen beschikbaar zijn voor de werking en structurele ondersteuning van de activiteiten van de brede coalitie en de kerngroep. Projectgroepen zijn zelf verantwoordelijk voor het borgen van de financiering van het project, vanuit inzet van gesloten beurzen en waar kan en past met co-financiering vanuit (lokale) overheden, fondsen en bedrijfsleven. Afspraken over inzet van mensen, (te verwerven) middelen en kennis die nodig is voor de projecten, worden op dat niveau door de betrokken partijen in de projectgroep gemaakt.

Inrichting van de samenwerking

De samenwerking in de coalitie is zo licht als mogelijk georganiseerd. In de samenwerking is op drie niveaus organisatie gewenst:

- op strategisch niveau, om met elkaar richting te geven aan de gezamenlijke ambities
- op tactisch niveau, om de verbindingen te realiseren die hiervoor nodig zijn
- op projectniveau, om afspraken met elkaar te maken in de uitvoering.

De inrichting van de samenwerking is dan ook op deze niveaus uitgewerkt. Een brede coalitie waarin alle partners actief betrokken zijn; een kerngroep samengesteld uit een afvaardiging van alle perspectieven in de coalitie; en projectgroepen samengesteld uit partners die met elkaar werken aan concrete ambities.

Brede coalitie: ontmoeting, verbinding en samen leren

Alle partners die op strategisch, tactisch of op uitvoeringsniveau een bijdrage leveren aan de realisatie van de visie en ambitie van de coalitie vormen samen de “brede coalitie”. De deelnemers aan de brede coalitie ontmoeten elkaar 2 keer per jaar tijdens een netwerkconferentie t.b.v. ontmoeting, informatie, inspiratie en leren. Het initiatief hiervoor ligt bij de kerngroep (zie hieronder).

In deze fase bestaat de brede coalitie uit de huidige deelnemers die een bijdrage hebben geleverd aan de verkenning. Om een werkende samenwerking te krijgen, is voor deze opstartfase afgesproken om de coalitie een exclusief karakter te geven. Partners uit de brede coalitie zullen ook actief bijdragen aan het vormen van projectgroepen rondom specifieke activiteiten die voortkomen uit de werkagenda.

Bij het vormen van de projectgroepen start een nieuwe fase. Dan kunnen ook andere partijen aanhaken, die een bijdragen willen en kunnen leveren aan de realisatie van de uit te voeren activiteiten. De coalitie ontwikkelt vanaf dat moment naar een meer open coalitie. Dat is ook de ambitie.

Daarom vindt, wanneer de coalitie ‘op stoom is’, na een jaar een eerste evaluatie van de coalitie plaats. Hierbij is dan aandacht voor de werking van, eventueel ontbrekende perspectieven en diversiteit binnen de coalitie. Waar nodig worden deze perspectieven dan toegevoegd. In de toekomst verwachten we dat uitbreiding nodig is naar andere perspectieven zoals kennisinstellingen en/of bedrijfsleven. Daarnaast zien we dat aandacht nodig is voor evenwichtige vertegenwoordiging in diversiteit en achtergronden van de betrokken partners.

Taken brede coalitie

- Werken aan behoud energie en vertrouwensband in de samenwerking
- Bewaken voortgang gezamenlijke koers
- Leren met en van elkaar over de onderlinge samenwerking
- Bijdragen aan het vormen van projectgroepen
- Jaarlijks evalueren van de samenwerking

Kerngroep: overzicht, richting en verbinding

Binnen de brede coalitie is een kerngroep gevormd, die overzicht houdt op de koers, voortgang en verbindingen en energie binnen en buiten de coalitie aanjaagt. Bij de samenstelling van de kerngroep is oog gehouden voor een evenwichtige vertegenwoordiging van de verschillende perspectieven die nu in de coalitie aanwezig zijn.

De kerngroep bestaat in deze fase uit een kleine groep vertegenwoordigers vanuit maatschappelijke organisaties, fondsen en overheid.² We willen komend jaar vanuit deze samenstelling werken in de kerngroep. We evalueren na een jaar onze samenstelling. Op basis van ervaringen in de praktijk kunnen we onze perspectieven verrijken door andere partijen toe te voegen aan de kerngroep.

Als eerste stap stelt de kerngroep een gedragen werkagenda op voor de verschillende ambities waarin keuzes worden gemaakt voor projecten en activiteiten.

Leden van de kerngroep wijzen linking pins aan die zorgen voor de verbinding tussen kerngroep en projectgroepen.

De kerngroep komt 4-6x per jaar samen. In de ontwikkelfase van de coalitie zal dit vaker zijn, om de werkagenda van de coalitie op te stellen.

Projectgroepen: realisatie van doelen

In de gedragen en omarmde werkagenda zijn de ambities vertaald naar concrete projecten en activiteiten. Rondom iedere project of activiteit vormt zich een projectgroep (deelcoalitie) van partijen die willen bijdragen aan de realisatie van de doelstelling van het project.

Op het niveau van activiteiten is in deze fase de intentie om een inclusief (open) netwerk te zijn. Wanneer andere partijen kunnen en willen bijdragen aan de realisatie activiteiten en projecten, die voortkomen uit de werkagenda, dan kunnen zij deelnemen aan de gevormde of te vormen projectgroepen. We gaan er dan wel vanuit dat zij de visie, waarden en gedeelde ambities met werkagenda omarmen.

Op het niveau van het project maken de deelnemende partijen afspraken met elkaar over de verwachte inzet, kennis, middelen en ondersteuning. Er wordt zoveel mogelijk gewerkt op basis van gesloten beurzen en met co-financiering waar nodig. De projectgroepen zijn zelf verantwoordelijk voor het maken van plannen, (governance) afspraken en eventueel te verwerven financiering.

De projectgroepen onderschrijven vanzelfsprekend de visie en ambities van de coalitie. De projectgroepen zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering en voortgang van het project of activiteit. Zij informeren de kerngroep over initiatieven en voortgang daarvan, zodat de kerngroep overzicht houdt op het portfolio en voortgang van de koers van de coalitie.

Taken kerngroep

- Opstellen en afstemmen met achterbannen van Werkagenda brede coalitie
- Bewaken voortgang koers
- Linking pin met de projectgroepen (elk lid kerngroep zit in een projectgroep)
- Overzicht houden op lopende projecten en activiteiten en stimuleren van synergie en samenhang tussen partijen, projecten en activiteiten.
- Contactpersonen voor andere (landelijke) samenwerkingen en initiatieven
- Initiëren proces van communicatie, ontmoeting en leren binnen de brede coalitie
- Aanspreekpunt en opdrachtgever voor ondersteuning van de coalitie

Taken projectgroepen

- Concreet samenwerken aan uitwerking projecten binnen de geformuleerde ambities, bv. verzorgen publieke campagne over waarde en noodzaak vrijwillige inzet
- Betrekken van partners die nodig zijn om het projectplan te realiseren
- Vormgeven projectplan en afspraken over bijhorende begroting, inzet, middelen en projectondersteuning
- Behoeften en vragen verzamelen ter bespreking in brede coalitie
- Informeren van kerngroep over (voortgang) projectplan
- Geleerde lessen actief verzamelen, bundelen en delen in de brede coalitie

² Deze kerngroep is al actief (Humanitas, Vereniging NOV, Tijd voor Actie, Oranje Fonds, Fonds1818/ FIN, VWS). De VNG overweegt om ook te participeren in de kerngroep, zodat het perspectief van de lokale overheid ook is geborgd. Het Ministerie van VWS is vanuit een faciliterende en adviserende rol betrokken in de kerngroep.

In een projectgroep is aandacht voor vertegenwoordiging van de benodigde perspectieven en diversiteit. Zo nodig worden hiervoor andere partners betrokken bij de realisatie van de projectambitie.

Ondersteuning van de brede coalitie en kerngroep

De verkenning heeft ons geleerd dat het sturen in en met een samenwerkingsverband vraagt om goede ondersteuning om procesregie en coördinatie van informatie en communicatie goed te laten verlopen tussen alle deelnemers en kern- en projectgroepen. We voorzien dat deze lichte vorm van organiseren vraagt om aandacht voor ondersteuning in de vorm van een procesmatige rol.

De ondersteuning is gericht op taken zoals bijvoorbeeld: verslaglegging, agendavorming, coördinatie, informatievoorziening en communicatie en organisatie van ontmoeting binnen de kerngroep, tussen kerngroep en projecten en tussen de deelnemers in de brede coalitie. Formeel vervult de kerngroep als 'opdrachtgever' van deze rol en delegeert daarmee deze taken aan de netwerkondersteuning. Hoe de netwerkondersteuning invulling krijgt wordt in de volgende fase uitgewerkt.

In deze fase van de samenwerking heeft de coalitie vooral nog behoefte aan onafhankelijke procesondersteuning gericht op het werkend krijgen van een effectieve samenwerking binnen de coalitie. De gewenste procesbegeleiding is gericht op:

- Opgehaalde commitment van partijen aan de verkenning vertalen naar een gedragen en afgestemde werkagenda waarvoor de kerngroep initiatief neemt
- Activeren, begeleiden en op weg helpen van projectgroepen, voortkomend uit werkagenda
- Geleerde lessen te vertalen naar een voorstel voor aanscherping van samenwerking en invulling van structurele ondersteuning van coalitie.

De procesmatige ondersteuning van projectgroepen wordt binnen de projecten zelf ingevuld.

4. Tijdsplan eerstvolgende stappen

Afronding verkenning

Met dit eindrapport wordt de verkenningsfase van de coalitie afgerond. Vanuit de verkenning willen de coalitiepartners in 2025 vervolg geven aan de samenwerking volgens het onderstaande tijdsplan.

Nov/ dec

Resultaat verkenning:
- gedragen beelden bij de scope, ambities en samenwerking
- Intentie om met elkaar verder te gaan

Jan/ feb

Interne afstemming concrete inzet voor vervolg coalitie door alle partners

Bespreken betekenis uitkomsten coalitie en vervolgfase

Mrt en verder

Aan de slag met de coalitie

Concretiseren deelambities met plan van aanpak en benodigde uitwerking van budget en financiering voor realisatie concrete projecten

In de eerste maanden van 2025 volgt intern beraad in de eigen organisaties en achterbannen voor afstemming over de concrete inzet van de partners in het vervolg van de coalitie. In maart zal de brede coalitie de reacties uit de eigen organisaties en achterbannen bespreken. De partners hebben in dit gesprek dan bovendien aandacht voor de vraag met welke belangen en randvoorwaarden rekening gehouden moet worden bij de gerichtere uitwerking van de samenwerking.

Wanneer uit het intern beraad commitment volgt vanuit de eigen organisaties en achterbannen, is dit een feestelijk moment om de coalitie te bekrachtigen met elkaar.

Na afronding van de verkenning

Na afronding van de verkenning en het 'vieren' van het commitment kunnen partners met elkaar de samenwerking rondom duurzame vrijwillige inzet met gemandateerde deelnemers voortzetten. De coalitie voorziet daarmee de komende eerstvolgende periode de volgende fasen in de samenwerking.

1. Ontwikkelfase

De kerngroep met vertegenwoordiging van de vier perspectieven in de coalitie vertaalt de uitkomsten van de verkenning naar een voorstel voor een gerichte werkagenda voor de samenwerking in de coalitie in de komende twee jaar. De kerngroep zorgt bij het opstellen van de werkagenda voor een zorgvuldig en tijdig (tussentijds) afstemmingsproces met partijen in de brede coalitie. Het conceptvoorstel van de werkagenda wordt vervolgens in de brede coalitie besproken en afgestemd om vanuit gezamenlijkheid van start te kunnen gaan.

Het voorstel voor de werkagenda 2025 bevat de volgende onderdelen:

- **Prioriteiten per ambitie.** Een onderbouwing welke projecten en activiteiten prioriteit hebben om als eerste mee aan de slag te gaan. Dit is gebaseerd op een inventarisatie waar de meerwaarde van het handelen van de coalitie ligt, passend bij de actualiteiten en ontwikkelingen in het veld. Belangrijk hierbij is doen wat al kan, al doende leren en oog houden op de gewenste impact op de lange termijn.
- **Gewenste impact en tijdsplan.** De agenda maakt concreet welke impact voor de drie ambities in welk tijdsplan wordt nagestreefd. Het eerste jaar is meer concreet gevuld (uitwerken ambitie naar een werkagenda met projecten en activiteiten, het vormen en opstarten van projectgroepen, ontwikkelen van projectplannen, inclusief (vragen van) nodige middelen, mensen en kennis) en een brede netwerkconferentie), het tweede jaar is gericht op de realisatie van de uitvoering en evaluatie aan het eind van dat jaar om koers en uitvoering aan te kunnen passen aan actualiteiten en ontwikkelingen rond vrijwillige inzet.

- *Inventarisatie welke partijen vormen welke projectgroep.* Een inventarisatie welke partijen met welke projecten in de verschillende ambities aan de slag willen gaan. De wens is om in een vroeg stadium ook nieuwe partners bijvoorbeeld vanuit het bedrijfsleven aan te haken in de projectgroepen. Inclusief het aanwijzen van linking pins tussen kerngroep en te vormen projecten.
- *Randvoorwaarden voor de samenwerking om de werkagenda te realiseren.* Een onderbouwing van wat er nodig is vanuit de partners om met dit voorstel aan de slag te gaan. Belangrijk hierbij is het bewaken van de gezamenlijke koers en wat er nodig is om de energie te behouden en om de verschillende perspectieven in de samenwerking te kunnen blijven verbinden.

II. Realisatiefase

Vanuit een gedragen visie en werkagenda realiseert de coalitie concrete ambities in de projectgroepen, kerngroep en brede coalitie. Hoe deze fase vorm krijgt, volgt uit de ontwikkelfase. Op projectniveau wordt bepaald welke middelen mensen, kennis en randvoorwaarden nodig zijn voor de samenwerking om tot de impact te komen. Belangrijk hierbij is dat iedere partner zelf kiest in welke projectgroepen een bijdrage wordt geleverd en in welke rol en positie. Iedere partner draagt bij vanuit de eigen rollen en mogelijkheden. We realiseren onze activiteiten vanuit inzet van gesloten beurzen en waar kan en past met co-financiering vanuit overheden, fondsen en bedrijfsleven.

III. Evaluatiefase

Nadat de eerste resultaten bereikt zijn, bespreekt de coalitie of bijstelling van de ambities nodig zijn en hoe de coalitie de samenwerking vervolgt.

Aandachtspunten bij het vervolg

Het proces dat we doorlopen hebben vanaf de eerste bijeenkomsten heeft ons belangrijke lessen geleerd over wat gewenst en nodig is voor een effectieve samenwerking met partners vanuit zoveel verschillende perspectieven. In deze lessen formuleren wij de wensen en zaken om rekening mee te houden in de volgende fasen van de samenwerking.

- *Gezamenlijke koers vraagt investering van ieder.* Het vraagt aandacht, ruimte en leiderschap van alle partners om te kunnen komen tot afstemming over de gezamenlijke koers. In de samenwerking hebben we geleerd dat het belangrijk is om elkaar te blijven ontmoeten, om te kunnen blijven tappen uit de gedeelde energie die we allemaal voelen voor duurzame vrijwillige inzet. Het onderlinge gesprek is nodig om steeds met elkaar het waarom en waartoe op het vizier te houden. En om onze kennis en ervaringen te kunnen verbinden met voldoende aandacht voor ieders perspectief, context en belangen.
- *Voor gerichte impact is tijdig zicht nodig op de randvoorwaarden.* We vinden elkaar op hoofdlijnen en in de intentie om te investeren in de gezamenlijke koers. Om te voorkomen dat ambities naar beneden moeten worden bijgesteld of niet haalbaar meer zijn wanneer in beeld komt wat er nodig is om de concrete ambities te realiseren, voeren we tijdig het gesprek over de inzet van mensen, kennis en middelen om de gewenste impact te kunnen realiseren.
- *Ondersteuning gewenst om gezamenlijk eigenaarschap te borgen.* Er is behoefte aan ondersteuning en bijhorende financiering voor onafhankelijke procesbegeleiding van de samenwerking.³ Onafhankelijkheid van de procesbegeleiding draagt bij aan het gelijkwaardige gesprek tussen ons, als diverse groep van partners. We hebben een grote diversiteit aan perspectieven, belangen en rollen aan tafel. Onafhankelijke procesbegeleiding

³ Dit aandachtspunt heeft al tot concrete actie geleid binnen de coalitie. Vanuit het Ministerie van VWS is de intentie om middelen beschikbaar te stellen voor onafhankelijke procesbegeleiding in de komende ontwikkelfase.

draagt bij aan het gelijkwaardige gesprek, gevoelde gedeeld eigenaarschap, wederzijds begrip en een scherp oog voor het te doorlopen proces om tot kansrijke samenwerking te komen. Om in het proces het gezamenlijk eigenaarschap te kunnen borgen, is het belangrijk dat de kerngroep optreedt als opdrachtgever over de inhoud van het proces en contactpersoon voor de procesbegeleiding.

- *Vormgeven aan communicatie: profilering en positionering.* De coalitie acteert in een omgeving met andere netwerken en partijen. Het is helpend wanneer we met elkaar uitwerking geven aan onze identiteit en eenduidige kernboodschap naar onze omgeving en achterbannen. Dit draagt bij aan een scherp profiel van waaruit we partners toevoegen en verbindingen leggen en onze meerwaarde als coalitie en activiteiten legitimeren.
- *We werken gericht en stap voor stap aan onze ambities.* Onze visie en ambitie vraagt om een langer termijnperspectief. Daarnaast acteren we in een omgeving met een grote diversiteit aan partners, contexten, perspectieven en belangen. Deze complexe omgeving vraagt om tijd voor ontmoeting en dialoog tussen partners. We laveren tussen de verschillende werkelijkheden, maar houden wel steeds onze ambities op het vizier. Samen zoeken we, stap voor stap, naar mogelijkheden en kansen.

En tot slot, *de samenwerking in de coalitie zal nooit af zijn.* We ronden deze verkenning af met waardevolle inzichten die ons verder brengen. Elke volgende stap zullen we ook weer afsluiten met wat we hebben geleerd, wat we willen behouden en wat we te versterken hebben om impact te kunnen maken. We zien uit naar de volgende fasen in de samenwerking en wat de coalitie ons en de vrijwillige inzet in Nederland gaat brengen.

Bijlagen

Onderdeel van dit eindrapport

- a. Aanpak en verantwoording
- b. Toelichting op de ambities ter verdere uitwerking in de projectgroepen
- c. Deelnemers brede coalitie en kerngroep

De gezamenlijke visie is als zelfstandig document toegevoegd in een aparte bijlage.

A. Aanpak en verantwoording

Aanleiding en vraag

Najaar 2023 is een energieke en ambitieuze samenwerking gestart gericht op de totstandkoming van een toekomstbestendige visie en aanpak landelijke vrijwillige inzet. Het is een **uniek gezelschap**, bestaande uit zowel landelijke organisaties gericht op vrijwillige inzet, fondsen en vier ministeries. De partners vinden elkaar in een gezamenlijke visie over de **kracht van duurzame vrijwillige inzet**. Het wordt gewaardeerd om tijd met elkaar te kunnen besteden aan gezamenlijke reflectie op wat er nodig is voor duurzame vrijwillige inzet.

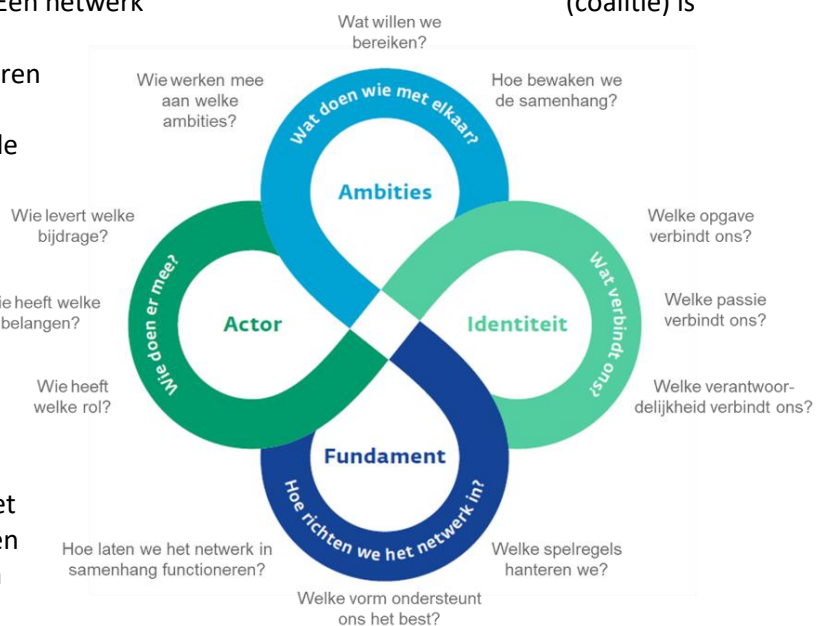
Er is door partners gesproken over een concept "Onderweg naar een Masterplan vrijwillige inzet" met concrete bouwstenen om samen te bouwen aan een beweging in de samenleving naar meer en duurzame vrijwillige inzet. In de gesprekken wordt duidelijk dat er **veel energie** is om samen aan de slag te gaan. Tegelijkertijd lijken partners **verschillende beelden en verwachtingen**, ook van elkaar, te hebben bij de status van het concept van het Masterplan, commitment en verwachtingen van elkaar.

Om de gevoelde energie en urgentie te behouden wordt een kerngroep met vertegenwoordigers van de betrokken maatschappelijke organisaties, fondsen en ministeries om de samenwerking naar een volgende fase te brengen. Het ministerie van VWS financiert een gestructureerde verkenning om met elkaar helder te krijgen op hoe de coalitie verder kan gaan. De opdracht: 'De verkenning legt het fundament voor de verdere samenwerking. De partners gaan in gesprek over de gewenste samenwerking en de scope van de gewenste inhoudelijke ontwikkeling. Gevraagd wordt om vanuit brede verkenning antwoord te geven op de vragen wat is de scope van onze samenwerking, welke manier van samenwerking gaat zorgen dat we onze ambities gaan realiseren en geef een advies voor vervolg.

Aanpak verkenning

De verkenning gaat over de vraag hoe de coalitiepartners elkaar kunnen versterken in een netwerksamenwerking. Insteek van de verkenning is daarom gebaseerd op het gedachtegoed over netwerksamenwerking van Common Eye. Een netwerk (coalitie) is een vorm van mobiliseren, verbinden, organiseren en samenwerken, waarin actoren samenwerken aan de voor hen relevante concrete ambities rondom een verbindende identiteit.

Om een effectieve samenwerking vorm te geven helpt het om vier bouwstenen invulling te geven. Zorg voor een **sterke identiteit** en **betrokken actoren** die belang hebben bij het bijdragen aan die identiteit en die werken vanuit **betekenisvolle ambities**. Dit wordt ondersteund met een **goed fundament** met passende spelregels, een juiste vorm en een goede invulling van netwerklederschap en de governance.

Samenwerken in en met netwerken
(Willems, Kaats en Linck, 2018)

De vraag van de coalitie was gericht op het verkennen van de gezamenlijke scope (ambitie) en bijpassende samenwerkingsvorm, het element “fundament”. Hierbij het gaat over de vorm, spelregels, overlegvormen, taken en verantwoordelijkheden. Tegelijkertijd hangt het fundament nauw samen met de gedeelde identiteit en ambities van de coalitie. De manier van organiseren moet immers antwoord geven op de vraag: welke vorm ondersteunt ons het beste in het realiseren van onze ambities, het betrekken houden en verbinden van (nieuwe partners) partners en stakeholders.

In de bijeenkomsten hebben we daarom aandacht gegeven aan deze verschillende aspecten die in dialoog met de deelnemers van de betrokken partijen betekenis heeft gekregen en waardoor er een gedragen en toekomstbestendige samenwerkingsperspectief is ontstaan.

Participatief proces

In de aanpak is gekozen voor een participatief proces met alle betrokken partners, om te komen tot een gedragen opbrengst. Dit proces paste bovendien goed bij de gedrevenheid en energie van de coalitiepartners, en de unieke samenstelling van de coalitie met vertegenwoordiging van de perspectieven van zowel maatschappelijke organisaties, fondsen, Rijksoverheid en gemeentelijke overheid.

Het proces maakte voor alle partners mogelijk om met elkaar te doorleven hoe de coalitie wil samenwerken en waaraan de coalitie met elkaar wil samenwerken. De gesprekken hebben bijgedragen aan de onderlinge verbinding en wederzijds begrip van deelnemers voor elkaars rollen, behoeften, perspectieven en dilemma's. Dit begrip heeft gezorgd voor een bredere vertrouwensbasis tussen de partners, die – naast alle afspraken en plannen – onmisbaar is voor succesvolle samenwerking in de coalitie.

Het participatieve ontwerpproces bestond uit vier stappen:

- Verkennen van de context: interviews met de partijen vanuit de verschillende perspectieven (overheid, fondsen en maatschappelijke organisaties).
- Ambities, actoren en identiteit vaststellen: eerste twee werksessie met brede coalitie, kerngroepoverleg
- Ontwerp van de samenwerking: derde werksessie en kerngroepoverleg
- Afstemmen van het eindrapport en hoe verder: kerngroepoverleg en brede coalitie

Een groep van vertegenwoordigers vanuit de verschillende perspectieven vormden de kerngroep tijdens dit proces. Het proces werd begeleid door Common Eye. Zie ook de deelnemerslijst ([bijlage e](#)).

De verkenning vond plaats van mei tot en met december 2024. In januari en februari 2025 zullen de partijen intern en met hun achterban hun intentie voor vervolg afstemmen, waarna de volgende fase in de samenwerking van start kan.

B. Toelichting ambities ter verdere uitwerking in de projectgroepen (opgehaald tijdens werksessie II)

Ambitie leren van en over elkaar

Doen

- Bepalen leerdoelen en daarop gestructureerd inzichten bij elkaar brengen, zoals:
 - Verjonging van vrijwillige inzet
 - Samenwerking overheden en fondsen
 - Essentiële onderdelen fundament voor de toekomst van vrijwillige inzet
 - ...
 - Concretiseren van geleerde lessen van bestaande initiatieven
 - MDT (succesvol, sluit aan bij wensen doelgroep, beleidsinterventie maatschappelijke vraagstukken)
 - Verschilmakers (samenwerking OCW/Oranjefonds, 24 organisaties delen kennis en kunde in netwerk)
 - Leren en kennis uitwisselen loopt ook als rode draad door de andere ambities. Het ligt nog open in welke vorm het leren gaat plaatsvinden.

Partners die interesse hebben aangegeven om betrokken te zijn bij de verdere vormgeving van deze ambitie:

Strategische kern:

- Humanitas
- Maatschappij van Welstand, faciliterend bij doelen in samenwerking tussen overheden en fondsen
- Schuldhulpmaatje
- Tijd voor Actie
- Vereniging NOV
- VNG, faciliterend

2^e ring:

- Present

Ambitie vernieuwen vormen vrijwillige inzet

- Samen afgebakende concrete experimenten/pilots uitvoeren gericht op nieuwe vormen van vrijwillige inzet
- Met elkaar leren wat nodig is, verbeteren beleid in huidige institutionele context
- Vertalen geleerde lessen naar concrete stappen en handreikingen om nieuwe initiatieven te stimuleren

Vernieuwen nieuwe vormen vrijwillige inzet

Issues

- Mensen bereiken die meer willen doen
- Ondernemers mobiliseren
- Vrijwillige inzet brengt zoveel moois, dat doe je ook voor jezelf (en voor de ander)
- Los/vast vrijwillige inzet, flexibele inzet faciliteren, onderzoek waar liggen grenzen vw-inzet
- Samenwerken formeel + informeel, preventieve werking IZA
- Vrijwilligersreis in alle fasen van je leven/ vrijwilligerscarrière
- Framing van vrijwilligerswerk naar vrijwillige inzet voor je buurt, stad, organisatie X
- Inclusiviteit en intercultureel
- Behouden van 'jonge' vrijwilligers
- Eigenaarschap vw-inzet ligt bij inwoners: hoe krijgen inwoners positie? (zie ook: bouwstenen verandertheorie sociale basis)

Doen

- Met wat we al weten de beweging sterker onder de aandacht brengen
 - Brede analyse trends kansen knelpunten flexibele vormen vw-inzet bv. lerend van de pijlers van MDT: talentontwikkeling, betekenisvolle ontmoetingen, iets doen voor een ander
 - Bij elkaar brengen wat we weten over behoeften/ wensen vrijwilligers
 - Breed palet maken van mogelijkheden voor werkgevers, bedrijven, maatschappelijke ondernemers
- Eigen experimenten initiëren
 - Positie nemen: wij gaan het anders doen, we kunnen waarde toevoegen, geld besparen #hoekanhetwel
 - Integrale projecten overkoepelend boven de vrijwilligersorganisaties

Partners die interesse hebben aangegeven om betrokken te zijn bij de verdere vormgeving van deze ambitie:

Strategische kern:

- Humanitas
- Oranje Fonds
- Present
- Schuldhulpmaatje
- TijdVoorActie
- Vereniging NOV
- VNG, faciliteren
- VWS, mee-ontwikkelen analyse en faciliterend

Ambitie bewustwording en activeren actoren in de samenleving

Doen: campagne

- Onderzoeken of en hoe we een overkoepelende campagne kunnen starten voor de meerwaarde van vrijwillige inzet voor de individu en de samenleving
 - Aansluiten bij andere initiatieven: 'Wij doen het samen'-coalitie is ook bezig met campagne voor het grote publiek; samen als het nieuwe normaal
 - Klein maken, dichtbij in de buurt, terugbrengen naar de individu
 - Betrekken van change agents die er al zijn (mensen die zich van nature vrijwillig inzetten, de vanzelfsprekende personen zijn die zich inzetten in de wijk)
 - Aansluiten bij de politieke ontwikkelingen, focus op weerbaarheid
 - Met aandacht voor de flow in een vrijwilligerscarrière: laagdrempelig tot meer intensief, individueel/ groepsgericht
- Boodschappen voor bewustwording als basis voor handelen:
 - Hoe maken we met elkaar de samenleving
 - Het zorgt voor verbinding als we naar elkaar omkijken
 - We waarderen wat er al is
 - Wat kun jij doen? Neem zelf initiatief of sluit je aan bij...

Partners die interesse hebben aangegeven om betrokken te zijn bij de verdere vormgeving van deze ambitie:

Strategische kern:

- Humanitas
- Oranje Fonds
- Present
- Schuldhulpmaatje
- TijdVoorActie, regisserend
- Vereniging NOV

2^e ring:

- VNG, faciliterend

Dit doen we *niet* vanuit de coalitie

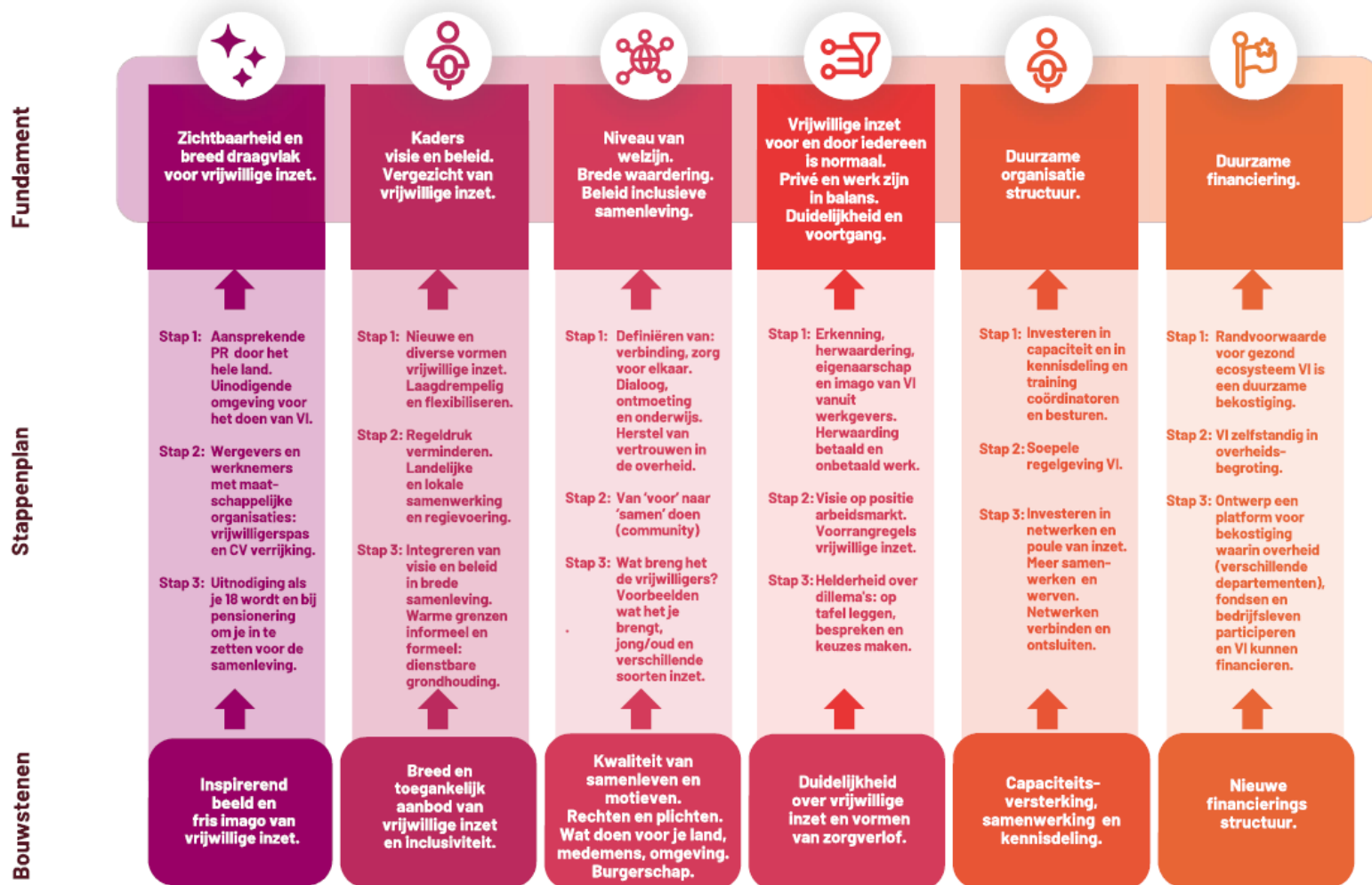
De verkenning heeft ook ideeën opgeleverd over de noodzaak om het gemeenschappelijke belang van gemeenschappelijk vrijwillige inzet voor de samenleving op het vizier te krijgen van politiek, bestuursorganen en beleidsmakers en mogelijke besluitvorming hierover te beïnvloeden. Dit is verbonden met de ambitie om mensen en organisaties te activeren vanuit bewustzijn over het belang en de waarde van vrijwillige inzet, maar gezien het politieke karakter vallen deze ideeën buiten de scope van de coalitie.

De betrokken maatschappelijke organisaties en fondsen gaan hier in hun samenwerking buiten de coalitie zelf mee aan de slag. Wel is afgesproken om binnen de kerngroep en brede coalitie met elkaar relevante ontwikkelingen op dit gebied met elkaar te delen.

Inhoudelijke onderbouwing ter voorbereiding van verdere uitwerking in de projectgroepen

De partners hebben ter inhoudelijke onderbouwing van de visie verschillende invalshoeken bekeken om te werken aan duurzame vrijwillige inzet. Deze invalshoeken zijn uitgewerkt in een fundament met bouwstenen, en ook voorzien van mogelijke stappen om te zetten richting elk beschreven fundament.

De fundamenteën en bouwstenen zijn *geen blauwdruk* voor het handelen van de coalitie, maar dienen ter inspiratie voor de concrete activiteiten van projectgroepen in de vervolgfase. Hoe dit verder invulling krijgt, ligt bij de partijen die straks gaan bijdragen aan de betreffende projectgroepen.

C. Deelnemers kerngroep en brede coalitie

Naam deelnemer	Organisatie
Eelke Dekens*	TijdVoorActie
Ilse Zwart	TijdVoorActie
Laila Ait Baali*	Vereniging NOV
Petra van Loon	Vereniging NOV
Harry van Wieren	Stichting Present Nederland
Mark de Boer	Stichting Present Nederland
Carla van der Vlist	Schuldhulpmaatje
Peter Rijdsijk	Schuldhulpmaatje
Jerzy Soetekouw*	Humanitas
Hans den Hertog	Humanitas
Hanane El Hadouchi*	Ministerie van OCW
Daisy Satijn	Ministerie van OCW
Clairette van der Lans	Ministerie van SZW
Michel Janssen*	Ministerie van VWS
Martijn Kop	Ministerie van VWS
Daan Bakker	Ministerie van Defensie
Erik Noordam	Ministerie van Defensie
Maite Spel	Ministerie van Defensie
Ronald Bellekom	VNG
Rienk Janssens	VNG
Sanne ten Bokkel Huinink*	Fonds 1818, bestuurslid FIN
Niels van Zeben*	Oranje Fonds
Kristel Ashra	Oranje Fonds
Sofia Nap	Maatschappij van Welstand

* lid kerngroep

De coalitie werd in het proces begeleid door Barbara Geurtsen en Sophie van der Spek, Common Eye